

Oulun yliopiston asiantuntijalausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (HE opintoseteli)

26.5.2026

Oulun yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (HE opintoseteli).

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö on se, että yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin lisättäisiin säännökset avoimen korkeakouluopetuksen opintosetelikokeilusta. Opintoseteliin olisivat oikeutettuja 1.12.2025 - 31.7.2028 ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa Suomessa alle 29-vuotiaana suorittaneet, jotka ovat osallistuneet korkeakoulujen yhteishakuun, mutta eivät ole saaneet tai ottaneet vastaan korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa. Opintoseteliä voisi käyttää yhteensä 30 opintopisteen laajuisiin avoimena yliopisto-opetuksena tai avoimena ammattikorkeakouluopetuksena järjestettäviin suomen- tai ruotsinkielisiin opintoihin kahden vuoden kuluessa siitä, kun henkilölle on syntynyt oikeus opintoseteliin. Opintosetelillä suoritettavat opinnot olisivat maksuttomia. Korkeakoulut järjestäisivät ohjausta, joka tukee opintoihin hakeutumista ja niiden suorittamista sekä tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumista.

Kielirajaus

Lakiesityksessä on rajattu opintoseteli koskemaan vain suomen- ja ruotsinkielisiä opintoja. Tämä linjaus on monelta osin haasteellinen. Alla on kuvattu mitä haasteita kielirajaus aiheuttaa.

Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että opintotarjonnan kieli ja opintosuorituksen kieli eivät ole sama asia. Useat opintojaksot on määritelty monikielisiksi, mikä tarkoittaa, että opetus ja oppimateriaalit voivat olla saatavilla usealla kielellä, vaikka opintosuoritus olisi mahdollista tehdä esimerkiksi suomeksi tai ruotsiksi. Tästä syystä liian tiukka kieliperusteinen rajaus ei välttämättä anna oikeaa kuvaa opintojen tosiasiallisesta sisällöstä tai saavutettavuudesta.

Tiukka kielirajaus on ongelmallinen myös siksi, että se voi rajoittaa mahdollisuuksia suorittaa opintokokonaisuuksia opintosetelin turvin ja siten hidastaa opintopolkujen etenemistä. Useiden korkeakoulujen opintokokonaisuudet sisältävät luontevasti sekä suomen- että englanninkielisiä kursseja, ja niiden suorittaminen voi mahdollistaa opintojen hyväksilukuja sekä nopeuttaa korkeakoulututkinnon valmistumista. Tästä

näkökulmasta kielirajaus muodostaisi ylimääräisen esteen hallituksen tavoitteelle nostaa korkeakoulutettujen määrää.

Lisäksi katsomme, että kielirajauksen rajaaminen vain suomen- ja ruotsinkielisiin opintoihin olisi ristiriidassa hallituksen kansainvälistymistavoitteiden kanssa. Työelämän ja yritysten kansainvälistyminen edellyttää, että opiskelijat kehittävät valmiuksia toimia ja viestiä substanssiasioista useilla kielillä jo opintojensa aikana. Monikieliset ja englanninkieliset opinnot tukevat osaamisen kansainvälistymistä, vahvistavat työelämävalmiuksia ja parantavat suomalaisen korkeakoulutuksen kilpailukykyä.

Kielirajaus ei tuo korkeakoulujen kaikkea opetustarjontaa näkyville tasavertaisesti Opin.fi-palvelun alkuperäisten periaatteiden mukaisesti. Kielirajaus aiheuttaa sen, että korkeakoulujen kaikkeen tarjontaan ei ole mahdollista tutustua tai suorittaa väyläopintoja. Tämä asettaisi korkeakouluja eriarvoiseen asemaan.

Kielirajaus asettaisi nuoria myös eriarvoiseen asemassa, jos korkeakoulujen opintotarjontaa rajoitetaan kielirajauksella. Esimerkiksi IB lukiolaiset suorittavat lukio-opintonsa englannin kielellä. Nämä ja monet muut nuoret voivat tavoitella uraa kansainvälisissä yrityksissä, joita myös Suomesta löytyy useita. Jotta saamme pidettyä nämä nuoret ja lupaavat osaajat Suomessa nimenomaan houkutteleva ja monikielinen tarjonta voivat toimia hyvänä houkuttimena Suomalaisen korkeakoulututkinnon suorittamiselle.

Edellä esitetyistä syistä katsomme, että kielirajauksen tarkoituksenmukaisuutta tulisi arvioida uudelleen valmistelun jatkovaiheissa.

Ohjaus

Nuorten ohjauksen merkitys on tärkeä huomioida osana tätä kokonaisuutta. Esityksessä todetaan seuraavaa:

”On tärkeää, että ohjauksen ratkaisut eivät merkittävästi eriytyisi eri korkeakoulujen ja paikkakuntien välillä, jotta nuoret olisivat ohjauksen osalta samanarvoisessa asemassa. Tämä edellyttää korkeakoulujen keskinäistä yhteistyötä.”

Pidämme erittäin tärkeänä ja myönteisenä, että ohjaukseen varataan resursseja. Täysin yhtenäisten ohjauksen käytäntöjen muodostaminen korkeakoulujen välille on kuitenkin haastavaa eikä välttämättä tarkoituksenmukaista. Ohjauksen käytännöt vaihtelevat yliopistoissa myös muiden kuin opintoselityksellä opiskelevien opiskelijoiden osalta. Yliopistot voivat tehdä strategisia valintoja ja kohdentaa resursseja ohjaukseen eri tavoin. Oulun yliopistolle on tärkeää, että kaikki opiskelijat saavat laadukasta ohjausta opintojen eri vaiheissa ja että yliopisto voi päättää, miten ohjaus toteutetaan. Lisäksi katsomme, että ohjauksen järjestelyt kuuluvat korkeakoulujen autonomian piiriin. Emme kannata yhtenäisiä, valtakunnallisia ohjeita ohjauksen toteuttamiseen.

Verotukseen liittyvät linjaukset

Esitys jättää avoimeksi sen, onko opintoseteli veronalaista tuloa, kuten esimerkiksi apurahat ovat. Tähän olisi syytä ottaa kantaa ja tehdä selkeä linjaus.

Vapaa sivistystyö

Esityksessä todetaan seuraavaa:

”Mikäli vapaan sivistystyön oppilaitokset osallistuvat korkeakoulujen kanssa sopimansa mukaisesti opintosetelikokeiluun ja tarjoavat opintoja opiskelijoille maksutta, ohjautuu vapaan sivistystyön tarjoamien opintojen ilmoittautumisten mukaisesti määrittyvä rahoitus korkeakoululle, jonka kanssa solmittuun yhteistyösopimukseen ko. tarjonta perustuu ja jonka kanssa vapaan sivistystyön oppilaitoksen on sovittava rahoituksen jaosta.”

Edellä esitetyn toteutuessa tulisi varmistaa, ettei lainsäädännössä ole mitään esteitä sille, että yliopisto maksaisi opinnoista esimerkiksi kesäyliopistolle. Näin ollen olisi mahdollista, että esitys ei tukisi korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön välistä yhteistyötä, vaan saattaisi jopa heikentää sitä.

Kokeilun toteutuksen eri vaihtoehdot tietojärjestelmien kannalta

Esityksessä todetaan, että *”hajautettu toimintamalli lisäisi nuorten kannalta koulutustarjonnan pirstaleisuutta ja vaikeuttaisi tarjonnan löydettävyyttä”*.

Olemme tämän kirjauksen kanssa samaa mieltä. Yhdessä rakennettu valtakunnallinen Opin.fi-alusta toimii tarkoituksenmukaisena keskitettynä palveluna opintoseteliopintojen hankintaan. Se myös yksinkertaistaa ja yhtenäistää toimintamalleja eri korkeakoulujen välillä, mikä on erityisen tärkeää, kun opintoseteliä voidaan esityksen mukaan hyödyntää samanaikaisesti useiden korkeakoulujen opintotarjontaan osallistumisessa.

Yhtenäinen ja vielä kehittämisvaiheessa oleva alusta tuo kuitenkin mukanaan myös haasteita, erityisesti oppilaitosten välisen yhteistyön näkökulmasta. Esityksessä todetaan, että *”kokeilu voi edistää myös korkeakoulujen, toisen asteen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyötä sekä uudenlaisten toimintamallien kehittämistä ja tätä kautta kehittää koulutusjärjestelmää kokonaisuutena”*. Käytännössä järjestelmien yhteensopimattomuus kuitenkin vaikeuttaa tämän tavoitteen toteutumista ja lisää korkeakouluissa manuaalisen työn määrää. Tämän vuoksi valtakunnallisessa kehittämistyössä olisi tärkeää etsiä yhteisiä, toimivia ratkaisuja näihin haasteisiin jo lähitulevaisuudessa.

Taloudelliset vaikutukset

Oulun yliopisto suhtautuu opintosetelikokeilun tavoitteisiin myönteisesti, mutta katsoo, että kokeilun toimeenpano on mahdollista, jos sen aiheuttamat lisäkustannukset kompensoidaan, rahoitus on ennakoitavaa ja opetuksen, ohjauksen sekä hallinnon resurssit turvataan koko kokeilun ajaksi.

Kokeilun seuranta ja arviointi

Esityksessä tuodaan esille, että kokeilun vaikutuksia seurataan säännöllisesti koko kokeilun ajan. Tämä on erittäin tärkeää ja haluamme muistuttaa tutkimuspohjaisen seurannan tärkeyttä, jotta saamme kokeilun vaikutuksista ja onnistumisesta mahdollisimman luotettavaa aineistoa.

Lisäksi haluamme korostaa, että seurannan ja arvioinnin tavoista on hyvä tiedottaa korkeakouluja mahdollisimman hyvissä ajoin, erityisesti, jos tämä edellyttää korkeakouluilta tiedonkeruuta ja tietojen toimittamista.

Oulussa 26.5.2026

Vesa-Matti Sarenius

Johtaja

Oulun yliopisto, Koulutuspalvelut

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using UniOulu Sign

Päiväys / Date: 26.05.2026 09:13:21 (UTC +0300)

Oulun yliopisto

Vesa-Matti Sarenius

Organisaation varmentama (UniOulu-käyttäjätunnus) (eIDAS-tunnistamisen varmuustaso: korotettu)
Certified by organization (UniOulu user account) (eIDAS level of assurance: substantial)

Certified by organization